

NHỮNG VẤN ĐỀ CHUNG

HIỆN THỰC HÓA SÁNG KIẾN CỘNG ĐỒNG TÌNH BÁO QUÂN SỰ/QUỐC PHÒNG ASEAN - MỘT BƯỚC TIẾN LỚN TRONG HỢP TÁC CHÍNH TRỊ - AN NINH CỦA ASEAN

Thiếu tướng DƯƠNG QUÝ NAM

Viện trưởng Viện Quan hệ Quốc tế về Quốc phòng

***Tóm tắt:** Từ ngày 30-10 đến 01-11-2024, Hội nghị Lãnh đạo Cộng đồng Tình báo Quân sự/Quốc phòng ASEAN lần thứ nhất được tổ chức tại Hà Nội, đánh dấu bước tiến lớn trong hợp tác tình báo quân sự/quốc phòng ASEAN theo hướng toàn diện, hiệu quả, thực chất, giúp nâng cao năng lực của các nước ASEAN trong ứng phó với các thách thức an ninh truyền thống và phi truyền thống, đồng thời khẳng định cam kết thực hiện mục tiêu “ASEAN: Một tầm nhìn, một bản sắc, một cộng đồng” mà Việt Nam luôn ủng hộ vì hòa bình và ổn định ở khu vực.*

***Từ khóa:** Cộng đồng Tình báo Quân sự/Quốc phòng ASEAN, đoàn kết, hợp tác.*

Ý tưởng, vai trò, tầm quan trọng của Cộng đồng Tình báo Quân sự/Quốc phòng ASEAN

Những năm gần đây, thế giới trải qua nhiều thay đổi chưa từng có trong lịch sử, từ các cuộc xung đột vũ trang leo thang ở châu Âu, Trung Đông, đến cạnh tranh quyền lực gay gắt giữa các cường quốc, hay sự bất ổn kinh tế do đại dịch Covid-19 gây ra cùng những thách thức an ninh phi truyền thống như biến đổi khí hậu, an ninh năng lượng và an ninh mạng... Tất cả đã tạo ra một bức tranh đầy biến động và rủi ro, khiến ASEAN - tổ chức của sự đoàn kết và hòa bình đã và đang phải đối mặt với những thách thức về an ninh và duy trì sự ổn định.

Trước những biến động phức tạp, khó lường, tiềm ẩn nhiều nguy cơ bất ổn trong khu vực và thế giới, đòi hỏi hợp tác Tình báo Quân sự/Quốc phòng ASEAN cần phải được cơ chế hóa, đi vào thực chất và phát huy hiệu quả hơn. Đây là vấn đề còn thiếu trong các cơ chế hợp tác tình báo quân sự, quốc phòng hiện có của ASEAN như Hội nghị những người đứng đầu Tình báo Quốc phòng các nước ASEAN (AMIM), Hội nghị trao đổi chuyên gia phân tích Tình báo Quân sự ASEAN (AMAAIE), ASEAN - Con mắt của chúng ta (AOE); hay các cơ chế trao đổi tình báo song phương (Intelix)...

Trước yêu cầu thực tiễn đặt ra, năm 2020, Tổng cục Tình báo Quốc phòng Việt Nam

với vai trò là một trong những đơn vị tham gia và tham mưu trực tiếp cho Bộ Quốc phòng tổ chức các sự kiện hợp tác quốc tế trong năm Việt Nam đảm nhiệm Chủ tịch ASEAN đã đề xuất Sáng kiến thành lập Cộng đồng Tình báo Quân sự/Quốc phòng ASEAN (AMIC). Mục tiêu của Sáng kiến AMIC nhằm thúc đẩy, nâng tầm hợp tác tình báo nói riêng và các kênh quân sự/quốc phòng ASEAN nói chung, đồng thời thể hiện tinh thần chủ động, tích cực và trách nhiệm của Việt Nam trong việc thúc đẩy các cơ chế hợp tác trên cương vị Chủ tịch ASEAN.

Sáng kiến thành lập AMIC đã được Tổng cục trưởng Tổng cục Tình báo Quốc phòng Việt Nam chính thức đề xuất tại Hội nghị trực tuyến những người đứng đầu Tình báo Quốc phòng các nước ASEAN lần thứ 17 (AMIM-17), tổ chức tại Việt Nam vào tháng 9-2020. Theo nội dung Tài liệu Khái niệm, việc thành lập AMIC nhằm triển khai các hoạt động hợp tác chuyên ngành trên tinh thần tự nguyện, theo khả năng về những vấn đề các quốc gia thành viên cùng quan tâm hoặc vấn đề mới phát sinh cần phối hợp nghiên cứu, đánh giá, giúp nâng cao năng lực và khả năng cùng nhau hợp tác phản ứng tức thời trước mọi nguy cơ an ninh truyền thống và phi truyền thống; đồng thời thúc đẩy Cộng đồng ASEAN gắn kết và chủ động thích ứng. Bên cạnh đó, việc thành lập AMIC không chỉ là ý tưởng về sự hợp tác của ngành tình báo quân sự/quốc phòng, mà còn là biểu tượng của sự đoàn kết và quyết tâm bảo vệ hòa bình của các quốc gia ASEAN. Sáng kiến AMIC đã được hầu hết các nước thành viên ASEAN ủng hộ, với 9 nước trên tổng số 10 quốc gia đồng ý thông

qua Tài liệu Khái niệm ngay tại kỳ họp, tạo tiếng vang và ghi dấu ấn mạnh mẽ trong năm Chủ tịch ASEAN 2020 của Việt Nam.

Tiến trình hiện thực hóa Sáng kiến Cộng đồng Tình báo Quân sự/Quốc phòng ASEAN

Nhận thấy ý nghĩa, tầm quan trọng của việc thúc đẩy và hiện thực hóa Sáng kiến AMIC, Lãnh đạo Bộ Quốc phòng Việt Nam đã giao cho Viện Quan hệ Quốc tế về Quốc phòng - Cơ quan tham mưu chính sách và thúc đẩy các cơ chế hợp tác quốc phòng đa phương phối hợp với Tổng cục Tình báo Quốc phòng Việt Nam tiếp tục triển khai các hoạt động nhằm đưa Sáng kiến AMIC trở thành hiện thực, phù hợp với xu hướng chung về tầm nhìn Cộng đồng ASEAN phát triển năng động, gắn kết và tự cường.

Thực hiện ý kiến chỉ đạo của Lãnh đạo Bộ Quốc phòng, Viện Quan hệ Quốc tế về Quốc phòng đã tích cực phối hợp với các cơ quan liên quan chuẩn bị mọi mặt cho việc hiện thực hóa Sáng kiến AMIC. Trong các năm 2021 và 2022, mặc dù đại dịch Covid-19 tác động ảnh hưởng nặng nề đến hoạt động của các quốc gia, nhưng Viện Quan hệ Quốc tế về Quốc phòng và các cơ quan, đơn vị liên quan của Việt Nam đã nỗ lực tích cực tổ chức một chiến dịch “tham vấn” trực tiếp và trực tuyến với các nước ASEAN để tạo sự đồng thuận về AMIC, nhất là thống nhất các nội dung trong Tài liệu Khái niệm của AMIC. Xác định đây là một tiến trình rất khó khăn, bởi mỗi quốc gia thành viên ASEAN đều có những ưu tiên chiến lược riêng, Viện Quan hệ Quốc tế về Quốc phòng đã đặt quyết tâm cao nhất, vận dụng linh hoạt các giải pháp, khéo léo, mềm dẻo trong cách

tiếp cận, tiếp thu ý kiến của các nước để phát huy tinh thần đoàn kết ASEAN, đồng thời kiên định lập trường, bảo vệ mục tiêu, lợi ích chung của ASEAN trong việc thành lập AMIC. Sự nỗ lực không ngừng nghỉ của các cơ quan tham mưu Việt Nam, cùng với việc đề cao lợi ích chung của ASEAN, các quốc gia thành viên đã vượt qua những khác biệt hướng đến mục tiêu chung.

Quá trình tham vấn, vận động của Việt Nam đã đạt kết quả thành công khi các quốc gia ASEAN chính thức thông qua Tài liệu Khái niệm về AMIC phiên bản 3.2 tại Hội nghị AMIM-20, tổ chức tại Bali/Indonesia vào tháng 6-2023. Đồng thời, kết quả này được ghi nhận trong Tuyên bố chung của Hội nghị Tư lệnh Lực lượng Quốc phòng các nước ASEAN (ACDFM) lần thứ 20: *“Thông qua Tài liệu Khái niệm về Cộng đồng Tình báo Quân sự/Quốc phòng ASEAN phiên bản 3.2 và thành lập Nhóm Làm việc Chung để thảo luận về Quy trình Hoạt động Chuẩn và Điều khoản Tham chiếu”*. Đây là dấu mốc lịch sử quan trọng, đánh dấu sự ra đời của AMIC, Sáng kiến không chỉ nâng cao năng lực phòng thủ của các quốc gia thành viên mà còn thể hiện cam kết chung về việc duy trì hòa bình, ổn định và phát triển trong khu vực.

Thực hiện sứ mệnh hoàn thiện cơ sở và khuôn khổ pháp lý cuối cùng cho AMIC vận hành, Viện Quan hệ Quốc tế về Quốc phòng tiếp tục phối hợp chặt chẽ với Tổng cục Tình báo Quốc phòng Việt Nam xây dựng các tài liệu quan trọng, đặc biệt là Quy trình Hoạt động Chuẩn (SOP) và Điều khoản Tham chiếu (TOR). Nếu như TOR được xác định là văn kiện chủ chốt phục vụ cho việc vận

hành AMIC, với những nội dung tập trung làm rõ các thách thức do các nước ASEAN đặt ra trong quá trình tham vấn, vận động thông qua Tài liệu Khái niệm, thì SOP làm rõ quy trình, cách thức tổ chức các hoạt động hợp tác chính của AMIC là Hội nghị Lãnh đạo Cộng đồng tình báo quân sự/quốc phòng ASEAN. Nhằm đạt được đồng thuận cao trong ASEAN về SOP và TOR, Viện Quan hệ Quốc tế về Quốc phòng đã cử đoàn tham vấn trực tiếp các nước ASEAN, thông qua kênh Tùy viên Quốc phòng, Nhóm Sĩ quan Tham mưu AMIC (AMIC SOG); tổ chức các cuộc họp trực tuyến cấp làm việc... để tranh thủ sự ủng hộ của các nước đối với các mục tiêu chung của AMIC. Song hành với tiến trình đó, Tổ soạn thảo đã triển khai nghiên cứu, tham chiếu nhiều văn bản liên quan của các sáng kiến hợp tác trong ASEAN nói chung và trong lĩnh vực quân sự/quốc phòng nói riêng, đưa ra khuôn khổ và nội dung hợp tác của AMIC. Với tinh thần chủ động, trách nhiệm của Việt Nam, SOP và TOR đã nhanh chóng nhận được phản hồi tích cực từ các nước thành viên, làm cơ sở quan trọng để triển khai kế hoạch tổ chức Hội nghị Lãnh đạo Cộng đồng tình báo quân sự/quốc phòng ASEAN lần thứ nhất (AMICLC-1) tại Việt Nam.

Tích cực đưa Sáng kiến Cộng đồng Tình báo Quân sự/Quốc phòng ASEAN vào vận hành

Với chủ đề *“Đảm bảo vai trò trung tâm của ASEAN trong bối cảnh xung đột nóng gia tăng và giải pháp”*, Hội nghị AMICLC-1 dưới sự chủ trì của Trung tướng Trần Công Chính, Chính ủy (nay là Tổng cục trưởng) Tổng cục Tình báo Quốc phòng Việt Nam đã

được tổ chức tại Thủ đô Hà Nội, Việt Nam, từ ngày 30-10 đến 01-11-2024. Tham dự Hội nghị AMICLC-1 có đầy đủ đại diện các nước thành viên, trong đó có các quan chức giữ vị trí quan trọng của các nước như: Giám đốc Cơ quan Tình báo Quốc phòng Brunei; Tổng cục trưởng Tổng cục Nghiên cứu và Tình báo Campuchia; Cục trưởng Cục Tình báo Liên quân Thái Lan; Cục trưởng Cục Tình báo Quân sự Lào; Cục trưởng Cục Tình báo Liên quân Singapore; Cục trưởng Cục Tình báo Chiến lược Malaysia; Phó Tổng cục trưởng Tổng cục An ninh Quân sự Myanmar; Trợ lý Phó Tham mưu trưởng phụ trách Tình báo Philippines và đại diện Cơ quan Tình báo Quân sự Indonesia.

Phát biểu khai mạc Hội nghị, Trung tướng Trần Công Chính nhấn mạnh, AMICLC-1 là sự kiện đánh dấu bước khởi đầu quan trọng cho khuôn khổ hợp tác mới giữa các cơ quan tình báo quân sự/quốc phòng ASEAN trong bối cảnh thế giới, khu vực đang có những diễn biến phức tạp, nhanh chóng và khó đoán định. Việc tổ chức AMICLC-1 là thành công chung của tất cả các nước thành viên ASEAN, thể hiện tầm nhìn về một Cộng đồng ASEAN ngày càng gắn kết, giữ vai trò trung tâm trong cấu trúc an ninh khu vực, đồng thời góp phần củng cố và duy trì một ASEAN mạnh mẽ, tự cường, cùng nhau giải quyết các vấn đề bên trong và ứng phó hiệu quả với các thách thức bên ngoài.

Tại Hội nghị AMICLC-1, đại biểu các nước đánh giá cao vai trò của Việt Nam trong việc đề xuất và hiện thực hóa Sáng kiến AMIC; nhấn mạnh, AMIC là cơ chế

hợp tác mới, rất quan trọng và cần thiết trong bối cảnh tình hình thế giới, khu vực chuyển biến mau lẹ hiện nay. AMIC đã tạo cơ hội cho các nước ASEAN tăng cường trao đổi, chia sẻ thông tin về các giải pháp ứng phó với các thách thức an ninh chung. Cơ chế hợp tác này sẽ thu hút sự quan tâm của các đối tác ngoài khu vực, vì thế cần tính đến việc mở rộng trong tương lai. Các nước ASEAN cũng đề xuất đẩy mạnh triển khai các hoạt động hợp tác trong AMIC thời gian tới, trước mắt tập trung tổ chức các Hội nghị ở các cấp (lãnh đạo và chuyên viên) theo các cách thức mới nhằm tăng cường trao đổi, chia sẻ thông tin tình báo, đáp ứng tốt hơn nhu cầu không chỉ của Cộng đồng ASEAN mà còn cho mỗi nước thành viên.

Hội nghị đã thông qua TOR và SOP, tổ chức Lễ công bố vận hành AMIC, cũng như thống nhất phương án Chủ tịch luân phiên AMIC, theo chu kỳ Chủ tịch ASEAN. Điểm sáng của Hội nghị AMIC là phần điều hành của Chủ trì Việt Nam theo hướng cởi mở, đi thẳng vào vấn đề cần thảo luận, AMIC đã tạo một diễn đàn, một “sân chơi” mới cho các thành viên ASEAN thẳng thắn trao đổi, chia sẻ quan điểm về các vấn đề cùng quan tâm, góp phần nâng cao năng lực phân tích, đánh giá và dự báo sát đúng tình hình, đồng thời củng cố tình đoàn kết, tin cậy và hiểu biết lẫn nhau, hướng tới xây dựng Cộng đồng ASEAN ngày càng gắn kết, thống nhất và phát triển thịnh vượng.

Đặc biệt, Lễ công bố vận hành AMIC được tổ chức không chỉ đánh dấu việc AMIC chính thức được đưa vào hoạt động, mà còn tạo tiếng vang lớn đối với dư luận trong nước và quốc tế, khẳng định sự ra đời

và vị thế AMIC trong các cơ chế hợp tác quân sự/quốc phòng ASEAN. Kết thúc Hội nghị, Malaysia đã tiếp nhận cương vị Chủ tịch AMIC 2025, thể hiện quyết tâm sẽ duy trì động lực hợp tác trong AMIC và dự kiến tổ chức Hội nghị AMICLC lần thứ 2, tại Thủ đô Kuala Lumpur.

Nhìn lại chặng đường sau 4 năm nỗ lực chung tay góp sức cùng các nước ASEAN, Việt Nam đã thành công trong việc hiện thực hóa Sáng kiến AMIC, bổ sung một cơ chế hợp tác hiệu quả, thiết thực vào khuôn khổ hợp tác quân sự/quốc phòng ASEAN. Quá trình đưa Sáng kiến AMIC đi vào vận hành là minh chứng rõ nét, khẳng định vai trò chủ động, tích cực và trách nhiệm của Việt Nam trong thúc đẩy hợp tác quân sự/quốc phòng ASEAN, góp phần duy trì hòa bình, ổn định và phát triển ở khu vực

Kết luận

Sự ra đời của AMIC không chỉ là dấu mốc quan trọng trong lịch sử hợp tác quân sự/quốc phòng ASEAN, mà còn là bước tiến lớn trong việc duy trì hòa bình, ổn định và phát triển ở khu vực Đông Nam Á. AMIC sẽ là một nền tảng mới để các quốc gia ASEAN hợp tác chặt chẽ hơn, trao đổi kinh nghiệm và tăng cường năng lực phòng thủ, từ đó góp phần bảo vệ chủ quyền, toàn vẹn lãnh thổ, và giữ vững sự ổn định cho cả khu vực. Việt Nam với vai trò dẫn dắt trong tiến trình AMIC sẽ tiếp tục cùng các quốc gia ASEAN xây dựng một tương lai vững chắc, nơi đoàn kết, hợp tác và quyết tâm là những giá trị cốt lõi. AMIC sẽ là biểu tượng của sự đoàn kết, của tinh thần ASEAN trong thế kỷ 21, một sự cam kết vững chắc cho một khu vực Đông Nam Á hòa bình, thịnh vượng và phát triển bền vững./.

REALISING THE ASEAN MILITARY/DEFENSE INTELLIGENCE COMMUNITY INITIATIVE - A BIG STEP FORWARD IN ASEAN POLITICAL-SECURITY COOPERATION

DUONG QUY NAM

Abstract: From October 30 to November 1, 2024, the first ASEAN Military Intelligence Community Leaders' Conference was held in Hanoi, marking a big step forward in ASEAN military/defense intelligence cooperation in a comprehensive, effective, and substantive manner, facilitating the capacity-building of ASEAN countries in responding to traditional and non-traditional security challenges, while affirming the commitment to realizing the goal of “ASEAN: One vision, one identity, one community” that VietNam always supports for peace and stability in the region.

Keywords: ASEAN Military Intelligence Community, solidarity, cooperation.